

POSUDEK VEDOUCÍHO PRÁCE

Řešitel: Bc. **Kristýna Saláková**

Název diplomové práce: **Sourozenecké konstelace v souvislostech užívání digitálních technologií**

Představení práce

Diplomová práce si bere za předmět zmapovat opomíjenou problematiku sourozeneckého působení v kontextu rodinných mediálních praktik. K zpracování relativně neprozkoumaného tématu se autorka rozhodla vhodně použít metodologii kvalitativního výzkumu. V rámci designu práce přistoupila k tématu s důrazem na induktivní exploraci zkušenosti sourozenců s vyrůstáním v době moderních digitálních technologií. Data podkládající výzkum byla nasbírána od čtyř párů sourozenců ve věku 14-25 let s markantní převahou dospělých participantů. Jako jediná metoda sběru dat byly zvoleny volné rozhovory, což lze chápat jako přílehlavé řešení v případě témat menšího výzkumného zájmu. Nasbíraný materiál autorka nejprve popsala za pomoci souřadného systému kódů, které se vyskytly napříč výpověďmi informantů. Posléze tento konceptuální rámec organizovala okolo centrálního tématu role sourozence v mediaci užívání digitálních technologií. Výsledně autorka ve své práci představuje návrh typologie pěti sourozeneckých rolí (nositel rodinného dědictví, mediátor sociálních norem, expert, parťák, izolát) uvedený ve vztah s v oblasti studia používanými pojmy aktivní, restriktivní a vzdálené mediace, společného užívání či participativního učení. Obohacující podstatu výsledků rozvádí a zhodnocuje přehledně strukturovaná interpretační i diskusní část.

Vymezení tématu

Úvodní nasměrování tématu bylo vymezeno vedoucím práce na základě předchozí studie výzkumného týmu, kde působí. Ne vždy se ale stává, že tematicky zajímavá výzkumná příležitost je dostatečně zhodnocena. Zde bych chtěl studentku pochválit za její schopnost v práci zúročit její poctivé nastudování a ponoření se do tématu. Práce mě, jako osobu relativně znalou problematiky, dovedla nad očekávání utvrdit v chápání důležitosti tématu a inspirovat ke komplexnějšímu nahlížení na téma mediace digitálních technologií.

Zhodnocení spolupráce

Studentka byla schopna na tématu pracovat samostatně, důležité aspekty práce byly závčas konzultovány. Před dokončením interpretace dat se mnou studentka probrala celkovou figuru výsledků, k nimž směřovat. Předložená doporučení pak dovedla převést v hodnotné a velmi přehledné závěry diplomové práce.

Hodnocení výsledné práce

Z celkového hlediska chápu tuto diplomovou práci jako vyrovnaně velmi kvalitní ve všech hlavních obsahových i formálních kritériích. Mé drobné výhrady mají spíše formu vylepšujících doporučení.

Za klíčové body, které si zasluhují zdůrazňujícího ocenění, považuji následující:

- 1) Kongruence: obsah hlavních kapitol je v souladu. Popisované metodologické kroky na sebe navazují a jsou podepřeny teoretickým zakotvením sourozenecké problematiky. V kombinaci s adekvátním poměrem hloubky/rozsahu naprosté většiny částí práce je téma nastoleno přehledně, dostatečně detailně, logicky a s jistotou svého cíle. Interpretace a diskuse se prolínají, kdy na mě sympaticky působí přemítání jdoucí v inspiraci daty směrem k umírněným závěrům za daty.
- 2) Hodnota výsledků: Pět navržených typů sourozenecké konfigurace považuji za začátek cenného popisného rámce, který vnáší tolik potřebný kontext do aktuálního diskursivního prostředí, které se zakládá na hledání izolovaných vztahů mezi vlivem rodiče a dítěte. Studentka v tomto hezky načrtává složitější schéma rodinného systému dítěte (rodiče, sourozenci, vrstevníci, škola a jiné sociální subjekty), přičemž poukazuje k empiricky důvěryhodným strategiím mediace, kdy se sourozenec stává rodiči užívanou „pákou“ či „inspirací“ pro potomka nebo kdy sourozenec vyjednává a koriguje vlivy rodinné, vrstevnické či sociální atd.
- 3) Provedení výzkumu: Studentka nešla jednoduchou cestou kumulace rozhovorů s participanty o jejich sourozencích, ale povedlo se jí nasbírat rozhovory se dvěma sourozenci z jedné rodiny. Přítomný je tak velmi nosný triangulační prvek. Analýza dat je popsána konkrétně a proběhla ve vícestupňovém schématu, kdy je vidět zřejmá cesta od kódu ke kategoriím a konečným typům.

Práce dále adekvátně pracuje s vysokým množstvím relevantních zdrojů, jejich citacemi a k formální stránce víceméně nemám výhrady, což rovněž nebývá ani u diplomových prací standardem.

Za drobná úskalí práce považuji:

- 1) Určitou rozvleklost prezentace poznatků o sourozeneckém pořadí, vlivu a vývoji vztahů. Zatímco první kapitoly o rodičovské mediaci digitálních technologií jsou příjemně kondenzované, vztažené ke zkoumanému tématu, pozdější kapitoly teorie by mohly být trochu zkráceny, kdy by prostor mohl být věnován kritickému nastolení spojitostí mezi obecnými poznatky o sourozenectví s kontextem používání obrazovek.
- 2) Typy by mohly mít dimenze: V textu studentka předkládá různé kvality diferencující druhy sourozenecké mediace, ale jejich podání by mohlo být konceptuálně zdůrazněné a ukázané (třeba v tabulce). Zdá se např., že typ sourozence jako mediátora soc. norem či nositele rodinného dědictví a typ experta je třeba podobný v kvalitě asymetrického mocenského vztahu mezi sourozenci, ale liší se v mediovaném obsahu (normy a způsoby rodiny vs. společenské normy vs. digitální gramotnost) a zdroji legitimacy autority. Tento ještě komplexnější způsob popisu dat by dále dodal typologii rigoróznost.

Kontrola plagiátorství a prohlášení o AI

Výsledky kontroly v SiS nevedou k podezření, že by práce byla plagiátem. Studentka v závěrečné práci nedeklaruje použití nástrojů umělé inteligence, odevzdaný text je posuzován jako dílo vzniklé bez přispění AI.

Dotaz k obhajobě

Práce, dle mého pochopení, zmiňuje za svou limitaci identifikaci sourozenecké role spíše z hlediska sourozence staršího působícího na sourozence mladšího, resp. určitého typu sourozenecké role aktéra vůči sourozenci recipientovi, který je implicitně chápán jako méně autonomní a zralý. Pokud by se studentka pokusila celý výklad jejího kontextuálního rámce otočit, jaké inspirace by výsledky mohly přinést pro mediaci používání obrazovek starších sourozenců z hlediska aktivity mladších či pro rozšíření osvěty od sourozenců směrem k rodiči či od sourozence směrem k vrstevníkům?

Závěr

Diplomovou práci považuji po všech stránkách za velmi kvalitně zpracovanou, splňující všechny nároky na dané druhy prací. S radostí ji **doporučuji k obhajobě.**

V Praze dne 25.8.2024

Mgr. Ondřej Hrabec, Ph.D.